Redactiunea, Administrațiunea si Tipografia:
BRAȘOVU, piața mare Nr 22.
Scrisori nefrancate nu se primescu, Manuscripte nu se retrimitu!
Birourile de anunciuri.
Brașovu, piața mare Nr. 22.
Inserate mai primescŭ în Viena: Rudolf Mosse, Haasenstein & Vogler (Otto Maas), Heinrich Schalek, Alois Herndl, M. Dukes, A. Oppelik, J. Danneberg; în Budapesta: A. V. Goldberger, Anton Mesei, Eckstein Bernat; in Frankfurt: G. L. Daube; în Hamburg: A. Steiner.
Prețulu inserțiunilorŭ: o seria garmondu pe o colónă 6 cr. și 30 cr. timbru pentru o publicare. Publicărĭ mai dese după tarifă si învoiélă.
Reclame pe pagina III-a o seria 10 cr. v. a. séu 30 banĭ.

GAZETA TRANSILVANIEI.

ANULŬ LI.

"Gazeta" iese în fie-care di.
Abonamente pentru Austro-Ungaria
Pe unu anŭ 12 fl., pe șése lun 6 fl., pe trei lunĭ 3 fl.
Pentru România și străinătate:
Pe unu anŭ 40 francĭ, pe șése lunĭ 20 francĭ, pe trei lunĭ 10 francĭ.
Se prenumeră la tóte oficiele postale din întru și din afară și la dd. colectorĭ.
Abonamentulŭ pentru Brașovŭ:
la administrațiune, piața mare Nr. 22, etagiulu I.: pe unu anŭ 10 fl., pe șése lunĭ 5 fl., pe trei lunĭ 2 fl. 50 cr. Cu dusulu în casă: Pe unu anŭ 12 fl., pe șése lunĭ 6 fl., pe trei lunĭ 3 fl. Unŭ esemplarŭ 5 cr. v. a. séu 15 banĭ.
Atâtŭ abonamentele câtu și inserțiunile sunt a se plăti înainte.

Nr. 199. Brașovŭ, Vinerí, Sâmbătă 10 (22) Septemvre 1888.

Procesulŭ de pressă alŭ generalului Doda,

pertractatŭ înaintea curții cu jurațĭ din Aradŭ în 17 Sept. 1888.

(Raportŭ stenograficŭ alŭ „Gaz. Trans.")

La 9 óre se începe constituirea tribunalului și a curții cu jurațĭ într'o sală laterală.

La apelulŭ generalului Traianŭ Doda se presentéză advocatulŭ *Carolŭ Eotvös*, justifică absența acusatului prin morbulŭ sĕu, apoi 'șĭ însinuă plenipotența și cere ținerea pertractării și în absența acusatului cu representanța sa.

Vincențiu Cserna, procurorŭ reg. substitutŭ, cu provocare la § 80 alŭ procedurei, se rógă de judecătoriă a nu încuviința cererea lui Carolŭ Eötvös și a nu-lŭ admite la apĕrarea acusatului, căcĭ în casulŭ, când acusatulŭ nu se presentéză, curtea cu jurațĭ ar esĕ enunțe verdictulŭ numai pe basa arătării procurorului.

Carolŭ Eotvös se provócă la legea positivă, care nu opresce representarea în absența acusatului, și la unŭ casŭ concretŭ din Dobriținŭ unde asemenea s'a pertractatŭ unŭ procesŭ de pressă în absența acusatului, cu representarea prin advocatŭ. Și curia reg. a încuviințatŭ acéstă procedură în sensulŭ recursului de nulitate.

Vincențiu Cserna insistă la propunerea sa și tribunalulŭ se retrage pentru decidere în causă și aduce următórea decisiune:

In considerare, că procedura nu dispune că în casulŭ când acusatulŭ nu se presentéză în persónă, se pótă fi acesta representatŭ prin advocatŭ, ci în sensul procedurei, acusatului nu 'i se dă altŭ dreptŭ, decâtŭ a se presenta însușĭ în persónă cu advocatulŭ sĕu, ér în sensul §-lui 80 din procedură, décă acusatulŭ nu se presentéză, este eschisă incurgerea apĕrătorului în procesŭ: tribunalulŭ reg. nu concede sĕ incurgă în pertractare advocatulŭ acusatului.

Carolŭ Eotvös însinuă recursŭ de nulitate — contra acestei hotărîrĭ.

După acésta Carol Eötvös poftesce sĕ insinue douĕ hârtii, cu rugarea sĕ binevoéscă tribunalulŭ a-le lua în considerațiă și a le ceti în șirulŭ probațiunilorŭ.

Presidentulŭ cu provocare la decisul, adineóră publicatŭ, nu primesce acele hârtii.

Carol Eotvos însinuă recursŭ de nulitate și în contra acestei procederĭ.

Se începe apoi constituirea juriului fără incurgerea lui Eötvös.

Dintre 36 jurațĭ citațĭ la pertractare se presentéză 31, carĭ se întregescŭ încă cu 5 adunațĭ din publiculŭ ascultătorŭ.

La constituirea juriului *Vincențiu Cserna* sĕ mai folosesce apoi și de dreptulŭ respingerei și respinge pe Antoniu Hoffmann, Iosifŭ Köpfmacher, Alexandru Bartl, Iuliu Maresch, Coloman Arkay și Iosif Sütö. Astfelŭ juriulu se constitue numai din elemente admise de procurorŭ.

După aceste se începe pertractarea în sala cea mare a tribunalului, tescuită dimpreună cu coridórele — de sute de ómenĭ, între carĭ erau mulțime de venerabilĭ preoțĭ și o frumósă cunună de dame.

Tribunalulŭ e constituitŭ din: Carol Ottrubay presidentŭ; Francisc Pécely și Iosif Petrovsky judecătorŭ. Acusătorŭ: Vincențiu Cserna substitutŭ de protoprocurorŭ, notariu: Dr. Acațiu Simon.

Curtea cu jurațĭ este constituită din: Dr. Stefan Priegi, Ioan Kristyory jun., Ladislau E. Illés, Emil Inkey, Dr. Maximilian Rosenberg, Eduard Gruber, Ludovic Tenner, Mauriciu Plesch, Géza Sontagh, Dr. Coloman Köpf, Clementiu Földes și Frideric Hönig.

Suplențĭ: Dr. Augustin Robitsek și Petru Kerner.

Jurații facŭ jurămêntulŭ prescrisŭ de lege.

Presidentulŭ: În casulŭ subversantŭ póte va fi lipsă de dragomanŭ românŭ, dreptŭ aceea am ordonatŭ aicĭ dragomanulŭ românŭ acreditatŭ la judecătoriă, și'lŭ poftescŭ sĕ facă jurămêntulŭ prescrisŭ în § 40 alŭ legei de pressă.

Mircea Vasiliu Stănescu, dragoman stabilŭ acreditat: Domnule presidentŭ! In sensulŭ § 41, fiindŭ vorba numai de dragomanĭ naționalĭ, eu, care de 12 anĭ sunt dragoman-românŭ juratŭ, mĕ rogŭ a fi dispensatŭ a depune jurămêntulŭ, căcĭ eu am făcutŭ odată jurămêntulŭ și aicĭ încă mĕ provocŭ la acelŭ jurămêntŭ deja făcutŭ.

Presidentulŭ: § 40 ordonéză expresŭ, că în tóte casurile concrete trebue sĕ se facă jurămêntulŭ; dela acesta nu mĕ abatŭ nicĭ în decursulŭ acestei pertractărĭ, poftimŭ a face jurămêntulŭ.

Dragomanulŭ M. V. Stănescu face jurămêntulŭ.

Presidentulŭ: Se va ceti acusarea: facŭ atentŭ pe acusatorŭ și-i învocŭ în memoriă datorințele sale, de a procede cuviinciosŭ la eserciarea drepturilorŭ sale.

Dr. *Simon*: începe cu cetirea acusei: Inclitŭ Tribunalŭ!.... (E întreruptŭ.)

Presidentulŭ: Acusatulŭ Traianŭ Doda nefiindŭ de față, nu-i potŭ cere naționala; poftesce acusatorulŭ sĕ se cetéscă ea din scriptele procesuale?

Procurorulŭ: Mĕrogŭ a sĕ ceti fasiunea acusatului la sulevarea probațiunilorŭ.

Dr. *Simon* (cetesce acusarea): In denunciarea mea de dto 8 Februarŭ Nr. 799 am ridicatŭ acusă contra imprimatului de dto 4 Octomvre 1887 iscălitŭ de generalulŭ Traianŭ Doda și apărutŭ în tipografia „Posaune" din Timișóra.....

...In acestŭ imprimatŭ anume adresatŭ către alegĕtorii cercului electoralŭ din Caransebeșŭ, și distribuitŭ în Caransebeșŭ și printre alegĕtorĭ, Traianŭ Doda dice, că:

„poporulŭ românescŭ, în urma intrigelorŭ, uneltirilorŭ și a forței, s'a eschisŭ din tóte pozițiile singuratice ale luptei constituționale"; „că ne preparămŭ la o bătălie (generalulŭ a disŭ luptă. — Red.) mare și obositóre"; „astădĭ nu mai e vorba de unŭ locŭ și votŭ în parlamentulŭ maghiarŭ, nu e mai multŭ vorba de bagatele concesiunĭ politice orĭ de limbă națională, ci...; „căcĭ e pusă în cumpănă onórea națională a poporului românescŭ".

In espunerile citate ale acestui imprimatŭ face atarĭ imputărĭ poporului maghiarŭ, a unei părțĭ din națiunea politică maghiară, ca și când aceea prin intrigele și uneltirile forței ar vătĕma naționalitatea română în drepturile sale constituționale și viceversa, o stimuléză pe acésta a trece pe unŭ atare terenŭ de activitate, ce cade afară de cadrulŭ luptei constituționale, și din aceste considerațiunĭ e deplinŭ potrivitŭ pentru agitarea elementelorŭ românescĭ mai ușorŭ de îndemnatŭ la ură contra naționalității maghiare; și astfeliu rĕspândirea acestui imprimatŭ forméză delictulŭ de agitare determinatŭ în alineatulŭ alŭ doilea din §. 172 alŭ codicelui penalŭ.

Și deórece în cursulŭ investigărei Traianŭ Doda a recunoscutŭ, că elŭ este autorulŭ acestui imprimatŭ și elŭ l'a și publicatŭ, cu acluderea actelorŭ de instrucțiune sub ·/., pe basa citatului articulŭ de lege, ridicŭ acusă: contra lui Traianŭ Doda, generalŭ c. r. în pensiune și locuitorŭ în Caransebeșŭ, pentru delictulŭ agitării contra naționalității, comisă prin imprimatŭ făcutŭ și rĕspânditŭ de dênsulŭ cu data 14 Octomvrie 1887, și respectuosŭ rogŭ pe onoratulŭ presidentŭ alŭ judecătoriei de pressă, sĕ fixeze terminulŭ pentru cercetarea și dejudecarea causei presente, sĕ citeze la aceea și pe acusatŭ si sĕ comunice și cu mine disposițiile făcute în privința acésta.

Aradŭ, Martie 1888. *Georgiu Perecz*, procurorŭ reg.

Presidentulŭ: Notariulŭ va ceti traducerea autentică a imprimatului.

Dr. Simonŭ cetesce traducerea autenticată de M. V. Stănescu.

Étă textulŭ originalŭ alŭ apelului:

Către alegĕtorii din cerculŭ Caransebeșŭ!

Iubițĭ alegĕtorĭ! Atuncĭ, când prin realegerea de deputatŭ dietalŭ alŭ cercului Vostru pentru a șésa óră m'ațĭ onoratŭ cu încrederea Vóstră prin acésta considerândŭ împrejurările actuale mĭ-ațĭ datŭ într'una impulsulŭ spre unŭ pașŭ fórte seriosŭ și importantŭ, care între împrejurărĭ normale, sănĕtóse — nicĭ usitatŭ n'ar fi, care însĕ între împrejurărĭ politice nesănĕtóse ca acelea, în carĭ se află astădĭ statulŭ nostru publicŭ și în elŭ a nóstră iubită națiune în deosebĭ, mie mi se impune ca un actŭ de împlinire a unei înalte datorințe morale.

Am trămisŭ adecă dietei ungurescĭ dechiarațiunea mea în scrisŭ, că nicĭ voiu participa la lucrările ei, nicĭ ca alesŭ deputatŭ mandatulŭ meu nu-lŭ voiu depune.

Am făcutŭ acestŭ pașŭ în deplină consciință, că comitŭ unŭ actŭ de pasivă renitență contra legei, dér l'am făcutŭ, a trebuitŭ sĕ-lŭ facŭ sub presiunea nenaturalelorŭ împrejurărĭ politice, în carĭ ne aflămŭ, și a mai înaltelorŭ considerațiunĭ morale, carĭ a le ignora nu este permisŭ cetățenului de omeniă, de

---

FOILETONULŬ „GAZ. TRANS."

Instrucțiunea educatóre în scóla poporală.

(Fine).

4. *Fisica.* Precum are instrucțiunea istorică mai multŭ o însĕmnătate etică, prin acea că tinde la cultivarea voinței, tocmai așa promovéză mai înainte de tóte fisica cugetarea și înteligența. Acéstă instrucțiune ascute capacitatea de observațiune, oferesce o bogățiă mare de instrucțiunĭ și concepte, promovéză prin acésta cugetarea rațională și delătură superstițiunea.

Fiind-că acéstă instrucțiune promovéză cugetarea și cultivarea priceperii, ea și are o însĕmnătate mare pentru cultivarea voinței, adecă pentru educațiune, pentrucă voința este determinată și condusă atâtŭ prin cugetare, câtŭ și prin sêmțĕminte. O observare sensitivă a naturei este dealtmintrelea de mare prețŭ pentru cultivarea spiritului; ea póte produce participare pentru lucrurile din natură, póte planta venerațiune și admirațiune în sufletele scolarilorŭ pentru Ființa mai înaltă și prin acésta a deștepta sêmțĕmêntulŭ religiosŭ.

5. *Instrucțiunea din geografiă.* Geografia este o sciință de totului totŭ universală; ea atinge atâtŭ istoria în genere, câtŭ și istoria naturală. în specie; ea vorbesce despre nascerea, specia și forma munțilorŭ, ea descrie făunele, florile, precum și viéța, caracterulŭ, ocupațiunea și organisațiunea statelorŭ și ale diferitelorŭ popóre. Prin urmare ea este fórte acomodată a ercita „interesul multilateralŭ" și a deștepta participarea. Ca ea sĕ'șĭ ajungă însĕ acestŭ scopŭ, nu este iertatŭ ca instrucțiunea sĕ constea în o simplă împărtășire da numerĭ și numirĭ statistice, ci în depigerĭ de tablourĭ, în descrierea vieții și a ocupațiunei popórĕlorŭ, precum și în representanțiunĭ de tablourĭ generalĭ a singuraticelorŭ țĕrĭ. Prin acésta se dobêndesce bucuriă fața de obiecte, se plantéză participarea la binele și durerea popórelorŭ.

6. *Instrucțiunea în cântărĭ.* Cantulŭ este limba inimei, a sêmțĕmêntului. Iubire și tênguire, bucuriă și durere, veseliă și întristare: Tóte sêmțĕmintele omenescĭ îșĭ află în cântece spresiune corespundĕtóre.

Tóte aceste sêmțĕminte așadéră cântecului le póte deștepta. Pentru cultivarea spiritului, cântecului este de o însĕmnătate mare. Pentru aceea și Luter a disŭ: „Pe unŭ învĕțătorŭ, ce nu scie cânta, nu potŭ sĕ-lŭ vĕdŭ în ochĭ." Fiindu-că sêmțĕmêntulŭ lucră asupra voinței și fiind-că escitarea și însuflețirea póte sĕ conducă la fapte, de aceea cântecului este de o însĕmnătate mare și pentru cultivarea voinței. Unŭ cântecŭ frumosŭ produce în scólă disposițiune consacratóre. De aceea învĕțătorulŭ sĕ nu restrîngă cântecului numai la órele de cantŭ ci sĕ încépă órele de diminéța totdéuna cu cântare și lucrulŭ îndeplinitŭ în o sĕptĕmână așișderea sĕ'lŭ încheiă cu cântărĭ și rugăciunĭ de mulțămită; tóte întêmplările mai importante ale vieței școlare sĕ le consacre prin cântărĭ. Atuncĭ cântecului devine unŭ mijlocŭ eminentŭ pentru cultivarea spiritului și a caracterului, precum și pentru cultivarea unui sêmțĕmêntŭ nobilŭ.

Influința etică a cântecului este mai mare, când scolarulŭ a devenitŭ în cântărĭ independentŭ. Esercițiĭ ritimice — melodice — suntŭ decĭ de lipsă, dér trĕbunscŭ întrebuințate cu mĕsură. Scóla sĕ cultive anume cântecile religióse și cele poporalĭ. Invĕțațĭ decĭ pe poporŭ a cânta, și prin acésta multe rele vorŭ fi delăturate.

7. *Indemânările.* Pestalozzi pledéză cu hotărîre pentru aceea, ca cu sciința sĕ fiă împreunată și putința. Elŭ desapróbă o cultivare, care oferе numai cunoscințe fără îndemânărĭ numindu-o unilaterală și periculósă. Putința, îndemânările suntŭ practice; ele oferŭ o posițiune sigură fiă-cărui omŭ, unŭ radimŭ în lume; ele-i procură pânea și delăturarea lipselorŭ sale pămêntescĭ. De aceea ele și au o însĕmnătate mare pentru educațiune. Cetirea, scrierea, desemnulŭ, lucrulŭ de mână, cu unŭ cuvêntŭ tóte îndemânările stau în raportŭ dreptŭ cu cultivarea chiămării.

Afară de acésta ele suntŭ de mare însĕmnătate pentru cultivarea spiritului.

unde și iau asuprămĭ rĕspunderea, deplina rĕspundere pentru acestŭ actŭ, atâtŭ față de voi, câtŭ și față de națiune și de lumea întrégă.

Pe când pentru mai bună orientare a Vóstră, conformŭ datorinței mele, vin a Vĕ aduce la cunoscință atinsulŭ pasŭ alŭ meu, facŭ întruna sĕ urmeze traduse în limba maternă, în întregŭ cuprinsulŭ lorŭ, literele ce am adresatŭ în acéstă privință Escelenței Sale d-lui Toma de Péchy, președinte alŭ casei representanțilorŭ țĕrii.

Cetițĭ, esaminațĭ, cumpănițĭ și consultațĭ între Voi, și faceți-Vĕ judecata.

Numai încă douĕ lucrurĭ am a Vĕ pune la inimă. Pentru casulŭ de necredutŭ, ce nicĭ nu potŭ, nicĭ nu voiu alŭ presupune, că pașulŭ meu n'ar fi aprobatŭ de Voi, încă de pe acum din capulŭ loculul trebue sĕ Vĕ facŭ cea mai limpede dechiarațiune că, în consciința mea de împlinire cu credință și onóre a datorinței mele cătră Tronŭ și cătră națiunea mea, reprobarea Vóstră de locŭ nu m'ar altera; ațĭ face însĕ prin aceea Voi înși-vĕ trista mărturiă înaintea națiunei, că nu ațĭ fi fiii demnĭ ai acelei națiunĭ, pentru a cărei onóre națională astădĭ chiămatŭ este a se espune alŭ Vostru cercŭ electoralŭ. Ér décă aprobațĭ pașulŭ meu, precum sunt deplinŭ convinsŭ că-lŭ aprobațĭ, atuncĭ aminte sĕ Vĕ fiă, că se lucră de o luptă mare anevoiósă: că astădĭ nu mai e vorba de unŭ scaunŭ séu de unŭ votŭ în parlamentulŭ maghiarŭ, nu de óre-carĭ micĭ concesiunĭ naționale limbistice séu politice, — nu, căcĭ în critica situațiune, în carea ne aflămŭ, tóte acestea lucrurĭ bagatele și secundare suntŭ; astădĭ causa națiunei întregĭ, ba mai multŭ: onórea națională a poporului românŭ este în jocŭ, a poporului, care prin uneltirile măiestriei și ale forței scosŭ din tóte posițiunile luptei constituționale, șĭ-a găsitŭ ultimulŭ refugiu în alŭ Vostru cercŭ electoralŭ. Tocmai însĕ de aceea totŭ d'odată aminte sĕ Vĕ fiă, că adversarii noștri politicĭ tóte vorŭ încerca, pentru d'a ne scóte și din acéstă unică fortărélă. Sĕ fițĭ pregătițĭ, că ei, precum lesne de prevĕdutŭ e, astădată întru alegerea mijlócelorŭ încă mai puținŭ scrupuloșĭ vorŭ fi ca până acuma. D'aceea Vĕ dicŭ: Veghiațĭ și păzițĭ; sĕ nu Vĕ amăgéscă șóptele false, nicĭ sĕ nu Vĕ sperie amenințările, nicĭ corupțiunea sĕ nu se furișéscă în inimele Vóstre.

Fițĭ bărbațĭ și repetŭ, sĕ nu perdețĭ din vedere, că astădĭ chiămațĭ sunteți a apĕra onórea și demnitatea națiunei.

Caransebeșŭ, în 12 Oct. st. n. 1887.

Cu acésta Vĕ salută din inimă alŭ Vostru alesŭ deputatŭ

generalulu **Traianŭ Doda** m. p.

Presidentulŭ: Are acusatorulŭ vr'o observare?

Acusatorulŭ: Onoratŭ tribunalŭ! Așŭ fi de părere sĕ se cetéscă fasiunea acusatului, făcută în cursulŭ învestigării înaintea judelui de instrucțiune.

Dr. Simon: Cetesce fasiunea lui Traianŭ Doda: Protocolŭ de investigare: luatŭ în 18 Febr. 1888 la tribunalulŭ reg. din Caransebeșŭ, ca judecătoriă de instrucțiune, la recercarea tribunalului din Aradŭ, ca judecătoriă de pressă, de d-to 8 Febr. 1888, cu ocasiunea ascultării lui Traianŭ Doda. Presențĭ: Carol Szabo, jude reg., Svoboda protocolistŭ.

Inainte de efectuirea cercetărei acusatulŭ se rógă ca protocolulŭ sĕ se facă în limba germană orĭ română; și când la acésta judele de instrucțiune a declaratŭ, că protocolulŭ oficiosŭ trebue sĕ fiă luatŭ în limba oficiósă a statului, acusatulŭ a declaratŭ, că nu poftește esplicare dragomanului acreditatŭ, ci sĕ încredințéză în cunoscințele limbistice, române și germane, ale judelui de instrucțiune.

Numele și conumele: Traianŭ Doda. Loculŭ nascerei: Filipețŭ. Posiția și ocupația: generalŭ c. r. în pensiune. Etatea: 66 anĭ.

Intrebărĭ speciale: D-ta eștĭ autorulŭ și publicătorulŭ inseratului (Közlemény) tipăritŭ. presentatŭ aicĭ D-Tale în limba română și comunicatŭ cu D-ta în limba maghiară? — Da, eu suntŭ autorulŭ și publicatorulŭ acestui inseratŭ.

Pentru inseratulŭ din întrebarea primă s'a făcutŭ denunciare în contra D-Tale, ce poftescĭ a rĕspunde relativŭ la acesta?

După interpretarea germană a expresiunilorŭ ce facŭ obiectulŭ denunciărei, acusatulŭ îșĭ începe predarea:

In inseratulŭ edatŭ de mine, nu se cuprinde agitare nicĭ în contra Maghiarilorŭ nicĭ în contra altei naționalitățĭ, precum nu se cuprinde agitare nicĭ în contra autorității publice, nicĭ provocare la nesupunerea legilorŭ și nu se cuprinde acolo nicĭ agitare în contra cutărei confesiunĭ orĭ classe, precum nicĭ nu am intenționat'o acésta, căcĭ am fost de convingerea, că împlinescŭ o datorință reală față de tronŭ, patriă și față de națiunea română. Sub „critice“ și „lupte“ nu am înțelesŭ altceva, decâtŭ agitările și luptele electorale decurse în mai multe cercurĭ electorale, la carĭ au sĕ fiă espușĭ și alegĕtorii mei, décă mi se nimicesce mandatulŭ și se va ordona nouă alegere în cerculŭ electoralŭ alŭ Caransebeșului, și cu acésta sunt în legătură și acele espresiunĭ, pe carĭ le-am definitŭ intrigĭ artificiale, sub carĭ am înțelesŭ apucăturile electorale; altcum aceste suntŭ lucrurĭ notorice, le cunóscemŭ din alegerile dela Dunaszerdahely și Kaposvár.

Expresiunea, că e pusă în cumpĕnă onórea poporului românescŭ, nu are acelŭ sensŭ, pe care i-lŭ atribue acusatorulŭ publicŭ; a fostu vorba despre aceea, că după anularea mandatului ni se va ordona alegere nouă: ér noi Româniĭ punemŭ mare pondŭ pe aceea, ca cerculŭ electoralŭ Caransebeșŭ, ai cărui locuitorĭ în mare parte suntŭ Românĭ, sĕ fiă mănținutŭ partidei, care scopŭ îlŭ privescŭ ca chestiă de onóre pentru partidă; prea firesce, dér, că atuncĭ, când a fostŭ vorba nu numai de anularea mandatului meu, ci și de aceea, ca la noua alegere cerculŭ sĕ fiă mănținutŭ pentru partida națională; am scrisŭ, că nu e vorba de unŭ locŭ și de unŭ votŭ, ci că e sub întrebare onórea poporului românescŭ, pentru că am privitŭ ca lucru importantŭ mănținerea cercului Caransebeșŭ pentru partida națională.

Presidentulŭ: Mai ai ceva de spusŭ? — N'am nimicŭ.

Cu acésta protocolulŭ s'a încheiatŭ și subscrișii D. U. S. Carolŭ Szabó m. p. jude r. Svoboda m. p. protocolistŭ.

Presidentulŭ: Are acusatorulŭ ceva de observatŭ?

Acusatorulŭ: N'am.

(Va urma).

Procesulŭ lui Doda și foile unguresci.

Oposiționalul „Egyetertes“ scrie unŭ lungŭ articulŭ de fondŭ, în care, după ce face o reprivire asupra luptelorŭ din trecutŭ și până în presentŭ ale bravului nostru generalŭ, continuă astfeliu:

Noi, spunemŭ adevĕratŭ, nu suntemŭ amicii persecuțiunei purcese din partea autoritățilorŭ contra ideilorŭ politice. Ținemŭ, că nu se unesce nicĭ cu direcția representată de noi, nicĭ cu conceptulŭ ce noi ni-l'amŭ formatŭ despre libertatea cetățĕnéscă, ca orĭ ce deșucherĭ politice, fără a fi păgubitóre în o privință orĭ alta, sĕ fiă îmbrăcate în haina periculului politicŭ și sĕ se aplice contra lorŭ asprimea legei.

Proclamația incriminată a lui Traianŭ Doda la totŭ casulŭ a fostŭ menită pentru a stêrni ură, scopulŭ ei a fostŭ sĕ ațîțe pe Românii irițațĭ contra constituției unguresci: cu tóte acestea însĕ, în genere vorbindŭ, nu s'ar fi născutŭ din acésta nicĭ unŭ periculŭ, nicĭ pentru statulŭ ungurescŭ, nicĭ pentru națiunea unguréscă, nicĭ pentru constituțiune, décă autoritățile nu i-arŭ fi datŭ proclamațiunei lui Traianŭ Doda mai mare atențiune, decum merită, décă o-arŭ fi datŭ uitărei vecĭnice și nu s'ar fi pusŭ în cursa acelei vulpĭ bĕtrâne, care cu ferŭ și focŭ voiesce sĕ-șĭ căștige coróna martiriului politicŭ. Décă arŭ fi trecutŭ cu vederea ne'nțelésa lui proclamațiune, astădĭ n'ar mai vorbi despre Traianŭ Doda nicĭ celŭ mai mare corteșŭ alŭ lui. Astfeliu de-odată s'a făcutŭ omŭ mare, s'a făcutŭ martirŭ după modulŭ lorŭ de cugetare.

Și décă la timpulŭ sĕu n'ar fi fostŭ de locŭ băgatŭ în sémă manifestulŭ lui Doda: ce-i dreptŭ, Românii plinĭ de ură n'arŭ fi considerat'o acésta ca o generósă trecere cu vederea din partea statului maghiarŭ și din ĕsta punctŭ de vedere nicĭ măcarŭ cu unŭ firŭ de grăunte nu arŭ fi iubitŭ mai multŭ statulŭ; dér sĕ fimŭ convinșĭ, că în casulŭ acesta manifestulŭ lui Doda chiar asemenĭ n'ar fi fostŭ în stare nicĭ macarŭ câtŭ unŭ firŭ de grăunte sĕ nască între Românĭ ură față cu noi. Arŭ fi trecutŭ peste capulŭ nostru și blândii norișorĭ de ai lui Doda chiar așa, cum mai de multe-orĭ au trecutŭ norii cei grei și plinĭ de furtune.

Repetămŭ: politiculŭ ar fi fostŭ multŭ mai politicŭ, décă nu șĭ-ar fi bătutŭ capulŭ cu Doda și cu scarabirile lui. Dér décă cestiunea s'a pusŭ deja pe tĕrêmulŭ legei și alŭ rĕsbunărei: e lucru naturalŭ, că acéstă rĕsbunare nu s'a pututŭ omite fără a nu se compromite greu idea de statŭ maghiarŭ. Proclamația ofere destulă ocasiune pentru a se aplica contra ei paragrafii codicelui penalŭ, și ajungêndŭ cestiunea în stadiulŭ acesta, au și trebuitŭ sĕ se aplice.

Amŭ fi pretinsŭ însĕ, ca și în casulŭ de față sĕ se facă procederea cu cea mai mare rigorositate și sĕ se încunjure totŭ aceea, ce Doda și ceialalțĭ agitatorĭ arŭ fi putŭtŭ sĕ esploateze în favorulŭ scopului lorŭ. Vedemŭ dóră, că Doda a voitŭ sĕ'șĭ demustre puținătatea sa față cu instituțiunile constituției unguresci prin aceea, că, precum mai 'nainte șĭ-a bătutŭ jocŭ de dieta unguréscă, așa acum sĕ-șĭ bată jocŭ de judecătoriă. La o pertractare nu s'a presentatŭ. Nu s'a presentatŭ nicĭ la a doua; la acéstă a doua pertractare însĕ s'a cerutŭ sĕ fiă representatŭ și apĕratŭ prin altulŭ.

Pentru ce nu 'i s'a datŭ lui Doda ocasiune sĕ facă acésta, pentru ce n'au vrutŭ sĕ arete țĕrei și lumei întregĭ, că în casulŭ de față e vorba despre o astfeliu de agitațiune în contra statului, pe care nicĭ cea mai strălucită aperare n'o póte face sĕ trécă nepedepsită și că asprimea legei l'a ajunsŭ pe criminalŭ, macarcă l'au împărtișitŭ cu cele mai marĭ concesiunĭ posibile? Ḑĕu n'ar fi stricatŭ vadei statului, décă ar fi procedatŭ astfeliu.

Acum putemŭ sta gata la aceea, că dușmanii statului maghiarŭ, provocându-se la etatea cea vechiă a acusatului, orĭ póte la bóla lui, vorŭ acusa justiția maghiară dicêndŭ, că a aplicatŭ pedépsă asupra unui acusatŭ, care din causa slăciciunilorŭ sale nu s'a putŭ presenta ca sĕ se apere, și că justiția n'a statŭ în servițiulŭ adevĕratei dreptățĭ, ci a statŭ în servițiulŭ scopurilorŭ politice.

Nu vorŭ avé dreptate, asta o scimŭ. Dér óre destulŭ este, décă numai noi o scimŭ acésta și décă afacerea se va interpreta altmintrelea din partea altora, pe carĭ însĕ décă s'ar fi concesŭ libera apĕrare, póte ar fi fostŭ chiar silițĭ sĕ dea dreptate verdictului curții cu jurațĭ și sentinței tribunalului.

Pentru ce a trebuitu sĕ ne despoiămŭ noi pe noi de acéstă satisfacțiune și sĕ ne lăsămŭ a fi mânjițĭ cu o colóre, care nu este colórea nóstră și care atâtŭ consciința de imparțialitate a justiției, câtŭ și înțelepciunea politică ar fi pretinsŭ sĕ stea departe de noi?

Trebuescŭ pedepsițĭ inimicii statului; este o datorință a abate orĭ ce periculŭ ce amenință statulŭ. Dér a considera pe orĭ ce nebunŭ turburătorŭ de liniște ca pe unŭ inimicŭ seriosŭ, a considera de periculŭ orĭ ce mormăitură, acesta e unŭ lucru superflu și nicĭ câtŭ mai puținŭ nu este lucru înțeleptŭ a ajutora tendințele celorŭ smintițĭ de a se face martirĭ politicĭ.

Efectele procesului Doda.

Multă bătaiă de capŭ a începutŭ sĕ le causeze Ungurilorŭ din Budapesta modulŭ cum s'a procedatŭ în causa procesului de pressă alŭ lui Traianŭ Doda. Mai vêrtosŭ — scrie „Egyetertes“ — în cercurile juriștilorŭ se discută multŭ asupra întrebărei, décă judecătoria de pressă s'a ținutŭ deplinŭ și în înțelesulŭ strînsŭ alŭ cuvêntului de prescrisele legei, când n'a vrutŭ sĕ asculte apĕrarea, orĭ dóră prin acésta a produsŭ o causă de nulitate, pe basa căreia curia va nimici procesulŭ.

Pe basa §§-lorŭ 80 și 81 ai ordinațiunei ministeriale privitóre la regularea procederei în cestiunile de pressă, judecătoria de pressă din Aradŭ a fostŭ obligată sĕ procédă așa, precum a procedatŭ; cu tóte acestea însĕ, pe basa § 83 alŭ aceleiașĭ ordinațiunĭ — orĭ va nimici curia procesulŭ, orĭ nu — *trebue sĕ se țină o nouă pertractare înaintea curții cu jurațĭ.*

Ĕtă ce dice §. 83 alŭ susŭ disei ordinațiunĭ ministeriale:

„Chiar și când acusatulŭ, care nu s'a presentatŭ la pertractare, a fostu condamnatŭ la închisóre, acéstă condamnare nu se póte esecuta înainte de a se ține o nouă pertractare a curții cu jurațĭ, ci o asemenea sentință póte sĕ aibă ca efectŭ aducerea acusatului înaintea curții cu jurațĭ prin intervenirea autoritățilorŭ legale publice, décă altmintrelea nu se póte, chiar și arestându-lŭ“.

D-lŭ Traianŭ Doda va trebui așadéră la totŭ casulŭ sĕ fiă *încă odată chiămatŭ înaintea Curții cu jurațĭ.*

Ca curiositate mai amintimŭ, că pertractarea acestui procesŭ de pressă, după cum scrie fóia unguréscă „Arad és Vidéke,“ ar avé ca consecință *unŭ nou procesŭ.* Numita fóiă scrie adecă, că unŭ

Scrierea și cetirea suntŭ mijlócele de căpeteniă pentru cultivarea mai târdiă. Pe acestea are sĕ pună învĕțătorulŭ un pondŭ fórte mare. Desemnulŭ cultivă sêmțulŭ pentru ceea ce este frumosŭ, ér lucrulŭ de mână face mâna și ochiulŭ scolarului îndemânaticŭ. Va veni și acel timpŭ, când se va întroduce lucrul de mână și pentru băețĭ nu numai pentru fetițe.

Calculațiunea. Acestŭ resortŭ promovéză nu numai cugetarea cea curată și conclusiunea cea logică, cultivândŭ astfelŭ rațiunea, ei elŭ are mare valóre și pentru viéța practică; elŭ conduce la o cârmuire rațională a casei și la o gospodăriă financiară regulată.

De aceea fiăcare resortŭ sĕ atingă obiecte de ale altui resortŭ, ca lucrulŭ ce se tractéză sĕ se ilustreze mai bine, așa-dicêndŭ sĕ înfloréscă câtŭ se póte mai involtŭ, ca astfelŭ sĕ aducă fructe îmbelșugate.

Ora de istoriă sĕ se încheiă așadéră cu unŭ cântecŭ însuflețitorŭ și potrivitŭ; în decursulŭ instrucțiunei din istoriă sĕ se întrebuințeze charta (mapa); geografia sĕ atingă materii istorice și fisice; fisica este clarificată prin poesia instrucțiunei limbistice; libelulŭ pentru ocupațiunĭ oglindéză apoi tóte resorturile; în calculațiune vinŭ înainte materii fisice spre aplicare și spre calculare și ideile moralĭ ale instrucțiunei religioso-morale, ideile moralĭ din istoria biblică, istoria patriei și din istoria universală forméză adevĕrata materiă de sêmțĕminte, centrulŭ întregei instrucțiunĭ. In modulŭ acesta se crează acea instrucțiune simplă, bine organisată, concentrată și educatóre, care aduce poporului fericire și mântuire.

Pe când cutare resortŭ cultivéză mai multŭ puterile priceperei și ale rațiunei, pe atuncĭ celalaltŭ resortŭ promovéză în deosebĭ spiritulŭ, și materiile sêmțualĭ din religiune, morală, istoriă și poesiă, formândŭ adevĕratulŭ centru alŭ întregei instrucțiunĭ, vorŭ aduce ideile celea mai înalte ale vieții la o cunoscință clară și vorŭ influința, atâtŭ nemijlocitŭ, câtŭ și mijlocitŭ, în modŭ educatorŭ, adecă vorŭ cultiva caracterulŭ.

(După F. W.) **Valreiu Florianŭ.**

Românŭ, măhnitŭ fiindŭ, când s'a încheiatŭ pertractarea a începutŭ a înjura şi a rosti cuvinte murdare la adresa tribunalului, a juraţilorŭ şi a judilcrŭ, din causă că au adusŭ acea neplăcută sentinţă.

Unulŭ dintre cetăţenii ce erau de faţă, audindŭ acestea, a întrebatŭ pe respectivulŭ, décă în adevĕrŭ o astfelŭ de părere are elŭ despre judecătoriă, la ceea ce „Valahulŭ măhnitŭ" rĕspunse cu nisce înjurăturĭ şi mai marĭ la adresa judilorŭ.

In urma acésta, după cum scrie „Arad ės Videke", cetăţénulŭ „patriotŭ", care este din Aradŭ, împreună cu alţii, carĭ au fostŭ de faţă la cele audite, au făcutŭ arătare contra numitului Românŭ.

„Popă valahŭ agitatorŭ."

Sub titlulŭ acesta cetimŭ în „Egyetertes" dela 19 Septemvre următórele:

In buchetulŭ formatŭ din Daco-Românii Slavicĭ, Albu şi Doda (Pe Bobancu l'a uitatŭ. — Red.), condamnaţĭ la închisóre pentru agitaţiă, nu peste multŭ va întra şi unŭ alŭ 4-lea soţŭ alŭ lorŭ. Acesta este renumitulŭ preotŭ greco-orientalŭ (vré sĕ dică greco-catolicŭ. — Red.) din Sĭsiescĭ, *Dr. Vasiliu Lucaciu*, care totŭ numai pentru agitaţiă contra maghiarimei şi în contra ideei de statŭ maghiarŭ a venitŭ în conflictŭ cu legea penală. Cu ocasiunea alegerilorŭ de deputaţĭ dietalĭ din anulŭ trecutŭ Vasiliu Lucaciu a jucatŭ unŭ astfeliu de rolŭ, încâtŭ pentru numitulŭ delictŭ a trebuitŭ sĕ fiă trasŭ în cercetare şi condamnatŭ, şi acéstă condamnare a fostŭ astădĭ *aprobată şi din partea Curiei regescĭ.* Lucrulŭ stă aşa:

In 9 Iunie 1887 au fostŭ convocaţĭ la o întrunire cetăţenii românĭ din cerculŭ electoralŭ alŭ Baiei-marĭ. La acéstă întrunire Dr. Vasiliu Lucaciu avea sĕ raporteze despre hotărîrile luate la Sibiiu în an. 1884 cu privire la atitudinea ce au s'o ia Românii faţă cu alegerile de deputaţĭ dietalĭ. La timpulŭ fixatŭ întrunirea s'a şi ţinutŭ în comuna Tĕuţii de susŭ, luândŭ parte la ea peste 100 de alegĕtorĭ.

Cu ocasiunea acésta Vasiliu Lucaciu a ţinutŭ o lungă vorbire românéscă „fraţilorŭ" sĕi, în care a înşiratŭ presupusele vătămărĭ ale Românilorŭ din Ungaria, vĕrsându-şĭ foculŭ dela inimă prin cuvinte agitătóre la adresa Maghiarilorŭ. A vorbitŭ despre asuprirea Românilorŭ şi pe acei Românĭ, carĭ îşĭ vorŭ trada naţiunea lorŭ pentru filerii miserabilĭ ai Ungurilorŭ, i-a timbratŭ ca pe nisce „uriciunĭ spurcate." A făcutŭ amarĭ imputărĭ autorităţilorŭ unguresci, carĭ, în contra legei, nu primescŭ hârtiile copiate în limba românéscă, ci le respingŭ pe lângă nisce observărĭ dure, dicêndŭ: „Mit akar ar a Valach?" (Ce vré Valahulŭ acela?)

Drepturile Românilorŭ, dice Lucaciu se calcă sub picióre în întrégă ţéra, autorităţile nu se genéză a aplica cele mai necinstite mijlóce, nu se genéză a face presiune, corupţiă; nu se genéză a ne băga în temniţă: numai pentru ca sĕ-şĭ facă plăcerea lorŭ. Mai bine le mergea Românilorŭ pe timpulŭ lui Bach şi Schmerling, căcĭ atuncĭ celŭ puţinŭ puteau sĕ se foloséscă liberĭ de limba lorŭ. Scolile confesionale ale Românilorŭ nu suntŭ ajutorate de statŭ în proporţii corĕspundĕtóre. Activitatea inspectorilorŭ scolarĭ nu constă în altŭ-ceva, decâtŭ că întrébă pe învĕţătorĭ, décă elevii lorŭ sciu bine unguresce? Românii suntŭ eschişĭ din cadrulŭ constituţiunei. Recomandă dér, ca în sensulŭ hotărîrei dela Sibiiu, alegĕtorii sĕ ţină strînsŭ la passivitate faţă cu alegerile de deputaţĭ dietalĭ şi sĕ trimită o deputaţiune la Maiestatea Sa Impĕratulŭ, care acuşa le va vindeca ranele lorŭ.

După spusa unorŭ martorĭ, a mai amintitŭ şi aceea, că în cassa ţĕrei se află destui banĭ, dér aceştia suntŭ întrebuinţaţĭ numai spre scopulŭ, ca nevasta ministrului sĕ-şĭ bage séra mâna în ei şi sĕ ia câte 100 de florinĭ. Vorbirea şĭ-a terminat'o în sensulŭ, că astădĭ încă numai cerŭ libertatea, *mâne însĕ o vorŭ pretinde.*

Aţîţătórea vorbire nu a rĕmasŭ fără efectŭ asupra ascultătorilorŭ înfierbêntatului d-nŭ părinte, căcĭ aceştĭ ascultătorĭ au primitŭ cu însufleţire furiósele isbucnirĭ ale aceluia. La adunare a fost de faţă şi solgăbirĕulŭ Böszörményi, care n'a presupusŭ nimica rĕu despre cuprinsulŭ vorbirei, fiindcă nu scie românesce, şi din causa asta nicĭ n'a împrăştiatŭ adunarea.

Prima denunţare în causa acésta a făcut'o notarulŭ comunalŭ Pap Zsigmond, şi în urma acésta fişpanulŭ a depusŭ afacerea în mânile procuraturei regescĭ, pentru ca acésta sĕ pornéscă energica investigaţiune. Pap Zsigmond a mărturisitŭ, că; sătulŭ fiindŭ da isbucnirile în ură ale preotului contra guvernului şi a autorităţilorŭ, l'a întreruptŭ în vorbire, dér Vasiliu Lucaciu l'a făcutŭ sĕ tacă cu dura observaţiă: „'Mĭ pare că audŭ mugitulŭ unui viţelŭ". Atâtŭ martorulŭ acesta, câtŭ şi comisarul de drumŭ Toma Janos, sub-protorele suplentŭ, au mărturisitŭ, că în părţile acelea se şi vede fórte multŭ influenţa urei nepatriotice a lui Vasilie Lucaciu, deórece credincioşii lui urméză orbesce staturile acestuia. Românii cu sentimente mai patriotice au şi datŭ pe timpulŭ mişcărilorŭ electorale o contra-declaţiune, în care se respică în contra alipirei la principiile politice ale lui Vasiliu Lucaciu.

Vasiliu Lucaciu, care din causa acésta a suferitŭ şi o închisóre preventivă de o lună de dile, a negatŭ, că scopulŭ vorbirei sale ar fi fostŭ sĕ agiteze, de-órece elŭ n'a făcutŭ alta, decâtŭ a raportatŭ despre hotărîrile conferinţei din Sibiiu, pĕtrunsŭ fiindŭ de cea mai mare amărăciune, dér în modŭ câtŭ se póte mai moderatŭ. Tribunalul însĕ n'a fostŭ de părerea asta, ci pe Dr. Vasiliu Lucaciu l'a trasŭ în cercetare pentru delictulŭ de agitare contra naţionalităţilorŭ, prevĕdutŭ în § 2 alŭ articulului de lege 172 din codicele penalŭ. In urma acésta V. Lucaciu a trăgănit'o de pe o di pe alta, făcênd recursŭ contra sentinţei tribunalului; acestŭ recursŭ a fostŭ luatŭ la pertractare din partea consiliului I crim. a tablei r., astădĭ (19 Septemvre) înainte de amédŭ. Preşedinte: Iuliu Hettyey, jude la tablă; membrii consiliului: judii Szell Farkas, ca referent, Nemeth Peter, Burg Lajos şi Mendelényi Izidor; ca notarŭ: Vaiko Pal.

După încheiarea înflăcăratei referade, s'a cetitŭ recursulŭ celŭ lungŭ alŭ acusatului, în care se plânge de persecuţiune pornită din poruncă în contra lui, şi se silesce sĕ dovedéscă, că elŭ nicĭ-odată n'a lucratŭ în contra intereselorŭ de esistenţă ale „adoratei sale patrie." Cu tóte acestea tabla reg. a aprobatŭ hotărîrea tribunalului şi astfelŭ Dr. Lucaciu — care de altmintrelea a fostŭ de faţă cândŭ s'a anunţatŭ sentinţa tablei — îşĭ va puté acuşa aşterne încă apĕrarea sa la pertractarea finală a tribunalului".

Afacerea Stossmayer.

Părerea, în care se află mai vîrtosŭ credincioşii lui Strossmayer, că cuvintele dojenitóre ce monarhulŭ le-a adresatŭ acestui episcopŭ şĭ-ar afla sorgintea în şoptirile ministrilorŭ unguresci la urechia monarchului, se silescŭ Ungurii s'o combată cu tóte puterile:

Ministrulŭ preşedinte Tisza, cu ocasiunea unui toastŭ rostitŭ la banchetulŭ ce s'a datŭ în Papa din incidentulŭ conventului reformatŭ, ce s'a ţinutŭ acolo, făcŭ în privinţa acésta următórea declarare:

„Domnilorŭ! Eu îmĭ ridicŭ glasulŭ în numele adevĕrului, şi acésta îmĭ este cu atâtŭ mai plăcutŭ, cu câtŭ adevĕrulŭ în casulŭ de faţă umple cu bucuriă inima mea şi a fiăcărui Maghiarŭ adevĕratŭ: S'a făcutŭ alusiune, că isvorulŭ acelui duşŭ rece, ce a cădutŭ mai pe urmă în Croaţia, este a se căuta aicĭ, în mijloculŭ nostru. In adevĕrŭ însĕ, acestŭ isvorŭ îlŭ forméză acea inimă bună, ce totdéuna e condusă de interesele patriei şi de sentimentele regale.... Sĕ trăiéscă regele!"

Nu mai puţinŭ se silesce „Egyetertés" a face pe cetitorii sĕi sĕ crédă, că isvorulŭ cuvintelorŭ dojenitóre ale monarhului nu suntŭ a se căuta în şoptirile ministrilorŭ unguresci, ci că memoratele cuvinte arŭ fi a se considera asemenĭ acelorŭ declaraţiunĭ, pe carĭ monarhulŭ s'a obicĭnuitŭ a-le da ca rĕspunsŭ deputaţilorŭ carĭ vinŭ la elŭ pentru a-i aşterne omagii şi carĭ declaraţiunĭ suntŭ formulate înainte.

„Egyetertés" laudă pe Tisza pentru declaraţiunile ce le-a făcutŭ cu ocasiunea banchetului din Papa şi se miră, cum de a pututŭ produce în unii sânge rĕu împrejurarea, că Tisza a făcutŭ declarările de mai susŭ cu ocasiunea unui banchetŭ inscenatŭ din incidentulŭ unei *adunărĭ bisericescĭ reformate*, credêndŭ că prin acésta Tisza ar fi făcutŭ o necuviinţă, punêndŭ în legătură o *adunare bisericéscă protestantă cu politica ţerei*, şi încă cu o astfel de politică *în care jócă rolŭ şi unŭ archiereu catolicŭ.*

Prin acésta, dice „E-s", Tisza n'a comisŭ nicĭ o necuviinţă, pentru-că lucrulŭ nu s'a petrecutŭ în o adunare confesională, ci în o societate constătătóre din cetăţenĭ ai statului maghiarŭ şi în o asemenea societate fiă-care membru, ca cetăţénŭ alŭ unei ţerĭ constituţionale, a avutŭ dreptulŭ netăgăduitŭ de a vorbi despre politică.

Aşa dice acum foia unguréscă, dér décă s'ar fi întêmplatŭ acésta cu ocasiunea unui banchetŭ inscenatŭ din incidentulŭ unei adunărĭ bisericescĭ de ale naţionalităţilorŭ, sigurŭ altmintrelea ar dice. *La Vaţŭ cu oratorulŭ!* Acesta ar fi glasulŭ unanimŭ alŭ tuturorŭ şoviniştilorŭ maghiarĭ.

SCIRILE DILEI.

Corespondentulŭ din Berlinŭ alŭ diarului "Daily Chron." aduce scirea, că prinţulŭ *Bismark* ar fi rugatŭ pe împĕratulŭ germanŭ sĕ-i priméscă abdicerea şi sĕ-i denuméscă unŭ succesorŭ.

* * *

„Fremdenblat" primesce din Budapesta o telegramă, în care se dice, că în numĕrulŭ proximŭ alŭ monitorului oficialŭ din Budapesta va apăré decretulŭ de denumire alŭ *noului ministru unguréscŭ de culte şi instrucţiune* publică în loculŭ lui Trefort, în persóna contelui *Csaki Albin.*

* * *

Suntemŭ rugaţĭ a face cunoscutŭ, că şi în *institutulŭ de surdo-muţĭ din Cluşŭ* se propune după sistemulŭ celŭ mai nou, conformŭ căruia surdo-muţii suntŭ instruaţĭ a se înţelege nu prin semne, ca până acum, ci prin diferite articulaţiunĭ vocale. Afară de acestŭ modŭ de vorbire, ei mai suntŭ instruaţĭ în cetire şi scriere, calculaţiune şi desemnŭ, istoriă universală şi istoriă naturală, precum şi în diverse lucrurĭ de mână. Cu unŭ cuvêntŭ, li-se dau surdo-muţilorŭ tóte acele cunoscinţe, ce li-se dau în şcólele nóstre copiilorŭ dăruiţĭ cu tóte simţurile. In acestŭ institutŭ s'au inscrisŭ deja 8 elevĭ: 6 din Cluşŭ şi 2 din provinciă. Vacante mai suntŭ numai 4 locurĭ pentru ocuparea cărora petiţiunile suntŭ a se înainta până la 1 Octomvre, care este terminulŭ ultimŭ pentru inscrierĭ pe anulŭ 1888—9.

Una nu ni-se spune însĕ: în celimbă se instruéză elevii acestui institutŭ? Noi amŭ crede, că fiă-care elevŭ sĕ se instrueze în limba lui maternă.

* * *

Cu ocasia săpăturilorŭ dela biserica Sf. Nicolae celŭ mare din Iaşĭ s'a descoperitŭ mai multe *morminte vechĭ* de 200 anĭ, didite sub pardoseala bisericii chiar. — Deschise, s'au găsitŭ în ele, între altele, două cadavre fórte bine conservate: unulŭ de bărbatŭ şi celalaltŭ de femeie. Celŭ de bărbatŭ are redengotă poloneză cu brandeburgurĭ late, cusute în firŭ şi bine conservate, pantalonĭ cu lampasŭ şi botforĭ cu pintenĭ, ceea ce lasă a crede, că trebue sĕ fi fostŭ vre unŭ personagiu marcantŭ, dér nu s'a găsitŭ nicĭ inelŭ nicĭ altŭ ceva, care sĕ pótă orienta descoperirea posiţiunii sociale a mortului. In celalaltŭ mormêntŭ, totŭ aşa de vechiu, se află o femeă, îmbrăcată cu o rochiă de mătasă ţesută şi brodată cu firŭ de aurŭ de susŭ până josŭ. Brodăria e fórte fină şi de unŭ desemnŭ regulatŭ şi alesŭ. Cămaşea de borangicŭ asemenea conservată, şi unŭ colierŭ de aurŭ cu pietre de valóre. Inele séu brăţare nu s'au găsitŭ. — „Rom. Lib." scrie, că în curêndŭ d-lŭ Tocilescu va face unŭ studiu amĕnunţitŭ asupra acestorŭ morminte, carĭ probabilŭ vorŭ fi duse la musĕulŭ din Bucurescĭ.

SCIRĬ TELEGRAFICE.

Viena, 20 Septemvre. „Politische Corresp." află dela Roma, din isvorŭ sigurŭ, că curia papală a chematŭ pe episcopulŭ Strossmayer la Roma spre a primi dela elŭ desluşirĭ detailate, după care curia sĕ pótă decide despre aceea, că Strossmayer sĕ rĕmână la postulŭ sĕu, séu sĕ priméscă o altă destinaţiune.

Varşovia, 20 Septemvre. Visitei ce a făcut'o pe neaşteptate Ţarulŭ în Polonia, 'i se atribue caracterŭ politicŭ. Aristocraţii polonĭ au pregătitŭ o manifestare demonstrativă naţională.

Belgradŭ, 20 Septemvre. Călĕtoriei ambasadorului germanŭ la regele Milanŭ în Gleichenberg 'i se atribue o mare importanţă, aducêndu-se în legătură cu viitórea schimbare de ministeriu.

Budapesta, 21 Septemvre. Albin Csáky a fostŭ denumitŭ ministru de culte şi instrucţiune publică.

Parisŭ, 21 Septemvre. Consiliulŭ de miniştri a staveritŭ, că nu este nicĭ o causă pentru a se suspenda vama pe importulŭ de bucate.

Londra, 21 Septemvre. Diarulŭ „Daily Chronicle" voesce a sci din isvorŭ fórte sigurŭ, că guvernului francesŭ 'i s'a aşternutŭ proiectulŭ rusŭ alŭ contractului de alianţă între Francia şi Rusia.

Bucurescĭ, 21 Septemvre. Camera s'a întrunitŭ în sesiune estraordinară pentru a i se ceti decretulŭ de disolvare, în care sĕ dispunŭ alegerĭ nouĕ pentru 24 Octomvre. Maioritatea de mai 'nainte n'a luatŭ parte la decisiunile camerii şi ţine adĭ unŭ meeting pentru a redacta manifestulŭ partidei.

Cursulŭ la bursa de Viena

din 20 Septemvre st. n. 1888.

Renta de aurŭ 4%	101.—
Renta de hârtiă 5%	90.80
Imprumutulŭ căilorŭ ferate ungare	146.50
Amortisarea datoriei căilorŭ ferate de ostŭ ungare (1-ma emisiune)	98.—
Amortisarea datoriei căilorŭ ferate de ostŭ ungare (2-a emisiune)	—.—
Amortisarea datoriei căilorŭ ferate de ostŭ ungare (3-a emisiune)	112.50
Bonurĭ rurale ungare	104.50
Bonurĭ cu clasa de sortare	104.50
Bonurĭ rurale Banatŭ-Timişŭ	104.50
Bonurĭ cu cl. de sortare	104.50
Bonurĭ rurale transilvane	104.70
Bonurĭ croato-slavone	104.—
Despăgubirea pentru dijma de vinŭ unguréscŭ	100.—
Imprumutulŭ cu premiulŭ unguréscŭ	130.40
Losurile pentru regularea Tisei şi Seghedinului	124.50
Renta de hârtiă austriacă	81.80
Renta de argintŭ austriacă	82.55
Renta de aurŭ austriacă	110.75
Losurĭ din 1860	140.—
Acţiunile băncei austro-ungare	878.—
Acţiunile băncei de creditŭ ungar.	306.25
Acţiunile băncei de creditŭ austr.	313.50
Galbenĭ împĕrătescĭ	5.77
Napoleon-d'orĭ	9.63
Mărcĭ 100 împ. germane	9.52½
Londra 10 Livres sterlinge	121.85

Editorŭ şi Redactorŭ responsabilŭ:
Dr. Aurel Mureşianu.

Nru. 1926—1888. 25 M 2—2

PUBLICAȚIUNE.

Oficiulŭ orfanalŭ orășănescŭ, ca oficiu pentru pertractarea de rĕmasurĭ, face tuturorŭ cunoscutŭ, că la *24 Septemvrie 1888 st. n. dela 9—12 a. m.* și *dela 3—5 p. m.* se vorŭ vinde prin licitațiă publică celorŭ ce vorŭ oferi mai multŭ, în *casa din Blumena No. 73* (casa d-lui Thomas Bosini) efectele din rĕmasulŭ după Fridericŭ Kleisser c. r. majorŭ, decedatŭ la 7 Augustŭ 1888 și anume: *Haine, rufăriă, giuvaere, hamurĭ, obiecte* pentru *echipare* și alte diferite lucrurĭ.

Brașovŭ, 18 Septemvre 1888.

Oficiulŭ orfanalŭ orășenescŭ.

☞ Numere singuratice din „Gazeta Transilvaniei" à 5 cr. se potŭ cumpĕra în tutungeria **I. Gross**, în librăria **Nicolae Ciurcu** și **Adolf Albrecht**.

Nro. 715 ex 1888.
a. f. sc. c. d.

Escriere de concursŭ.

La administrațiunea fondurilorŭ scolastice centralĭ din districtulŭ Năsĕudului este de ocupatŭ unŭ postŭ de practicantŭ pentru ajutoriu la resolvirea pieselorŭ şi la ținerea archivei.

Cu acestŭ postŭ e împreunatŭ salariulŭ de patru sute florinĭ v. a. pe anŭ.

Dela concurinte se recere ca sĕ dovedéscă cu documente valide după lege că:

1. A absolvatŭ facultatea de drepturĭ ordinarminte.
2. Că scie limba română, maghiară şi germană în graiu şi în scrisŭ. Candidații de advocațĭ vorŭ fi preferițĭ.

Suplicele cu documente cu totŭ se vorŭ adresa la „Comisiunea administratóre de fondurile scolastice centralĭ din districtulŭ Năsĕudŭ“, în Năsĕudŭ până la *16 Octomvre, la 6 óre după amédă.*

Carĭ se vorŭ trimite maĭ târdiu nu se vorŭ considera.

Din şedința comisiunei administratóre de fondurile scolastice centralĭ districtualĭ.

Năsĕudŭ, la 28 Iuliu 1888.

Preşedintele:
Ionŭ Ciocanŭ.

Secretarulŭ:
Ioachimŭ Mureşianu.

Besztercze, 1888 Sept. 15.

Láttam:
Báró Bánffy, m. p.
főispán, kir. biztos.

155,3—2

Tipografia A. MUREŞIANU Braşovŭ.